

kuren, rauwe kost, purinevrij-, purine-arm diëet, behandelings-schema voor diabetes, zoutloos diëet volgens GERSON, SAUERBRUCH, HERRMANNSDORFER, diëetvoorschriften voor kinderen bewerkt door dr. LOEWY te Keulen) om maar een kleinen greep te doen, worden behandeld.

Verder heeft MEIROWSKY bij de omwerking rekening gehouden met de nieuwe inzichten aangaande de pathologie van de huid-aandoeningen, om deze niet meer als plaatselijke veranderingen op te vatten, maar ook de wisselwerking ten opzichte van het geheele organisme in acht te nemen. Zoo slaat hij het allergie-onderzoek niet over en behandelt uitvoerig de desensibiliseering bij allergische huidziekten, zooals eczemata en urticaria en hij vergeet de reactie van STORM VAN LEEUWEN daarbij niet.

Kortom ieder die een oude uitgave heeft, zal zich deze nieuwe aanschaffen en voor een eerste kennismaking beveelt deze vijfde druk zich zelf aan. Zij zal zich in Nederland vele vrienden verwerven.

W. J. LOUWS.

S. P. BOTENGA, *Actieve onvatbaarmaking tegen tetanus*.
Uitg. VAN GORCUM en Comp. Assen. 1931. Prijs f 2.90.

Als beschuttend middel tegen het uitbreken van tetanus wordt nog bijna uitsluitend de serumtoediening, dus passieve immunisatie, toegepast. Er zijn echter, vooral sinds de meerdere kennis omtrent het anatoxine, in het bijzonder door Fransche onderzoekers (RAMON, ZOELLER, DESCOMBEY) ook pogingen gedaan een actieve immunisatie toe te passen. Bij dieren heeft deze methode reeds succes gehad en ook is zij reeds bij menschen verricht. De schrijver geeft nu een overzicht van de literatuur op dit gebied en heeft verder met een groot aantal proeven op dieren zich een inzicht in de werking van het anatoxine in vivo en in vitro trachten te verschaffen. Bij caviae kon hij met tetanus-anatoxine een specifieke immuniteit verkrijgen, waarvan de sterkte afhankelijk is van de hoeveelheid vaccin, het aantal injecties en het tijdsverloop tusschen de injecties; niet specifieke prikkels (yatreen) kunnen de werking vergrooten. Ook individueele verschillen bij de dieren hebben beteekenis. Naast de humorale immuniteit zou een cellulaire bestaan, die zich uit in een sterke vermeerdering van tegenstoffen na een hernieuwde anatoxine-inspuiting. Het simultaan enten, door de Franschen toegepast, kan de schrijver niet aanraden, daar uit zijn proeven op dieren bleek, dat het antitoxine voor een groot deel buiten werking gesteld wordt, terwijl van een immuniseerende werking van het anatoxine niets te bespeuren viel. Mengsels van tetanus-anatoxine met andere vaccins (T-A-B, diphtherie-anatoxine) verminderden de werking van het tetanus-anatoxine niet of weinig, van de andere bestanddeelen echter wel. Het mengen van vaccins is dus in den regel niet aan te bevelen. De uitvlokkingreactie van RAMON bleek voor de waardebeplating van het tetanus-anatoxine niet die beteekenis te hebben, die zij voor het diphtherie-anatoxine bezit. Ook de

z.g.n. Ringpräcipitationsreaktion bleek voor de waardebepaling ongeschikt. Bij immunisatieproeven op een 7-tal menschen kreeg de schrijver zeer sterk wisselende uitkomsten. Wat praktische aanwending betreft zal men zich moeten afvragen of het wenschelijk is bijv. militairen met tetanus-anatoxine te immuniseeren. De methode geeft een zekere kans op mislukking, waar tegen op moet wegen het gevaar bij niet toepassen tetanus te krijgen. De schrijver meent, dat voor militairen, voor zij naar het front gaan, onder bepaalde voorzorgen de methode van actieve immunisatie in aanmerking komt; bij een besmette verwonding zou hij dan een hernieuwde anatoxine-injectie willen geven. Bij de geringe ervaring op dit gebied blijft het echter onzeker of deze handelwijze veiliger is dan de nu gebruikte serumtoediening, met alle gebreken daarvan (Ref.). Bij operatie van oorlogsgemutileerden langen tijd na de verwonding kan, ter voorkoming van postoperatieven tetanus, een actieve immunisatie aangewezen zijn.

A. CHARLOTTE RUYS.

Prof. Dr. H. SAHLI. *Lehrbuch der klinischen Untersuchungsmethoden für Studierende und praktische Aerzte*. II. Band, 2, Hälfte. 7e druk. FRANZ DEUTICKE, Leipzig-Wien 1931. Prijs M.30 (S.45).

Even volledig als de drie voorgaande gedeelten van dezen zevenden druk van SAHLI's levensarbeid is dit slot. Een voorbeeld van nauwgezet werk; vrijwel geen methode van onderzoek ontbreekt er. Daarbij geeft hij afbeeldingen van zooveel instrumenten, dat het hier en daar op een catalogus lijkt. Het is een boek voor zelfstudie.

Dit deel bevat de hoofdzaak van het bloedonderzoek, de methodiek voor het tellen der erythrocyten, der leucocyten en bloedplaatjes, het werken met de haematocriet, de bepaling van den weerstand der roode bloedlichaampjes, de morphologie van het bloed bij de bloedziekten en de quantitative analyse van het bloedbeeld bij allerlei andere aandoeningen. Voorts bespreekt hij kort de parasitologie en bacteriologie van het bloed. De laatste honderd bladzijden zijn besteed aan de beschrijvingen der chemische analyses van het bloed. Daarin las ik, dat SAHLI ook een eigen methode voor de bepaling van de bloedsuiker heeft aangegeven. Allerlei moderne onderzoekingsmethodes zijn hier weergegeven. SAHLI's degelijkheid spreekt uit elke bladzijde van dit werk, dat minder geschikt is om achter elkaar te lezen, dan wel om als vraagbaak te dienen.

L. POLAK DANIELS.

Prof. H. SELLHEIM. *Frauengymnastik im Lichte der funktionellen Entwicklung*. J. A. BARTH, Leipzig, 1931. 43 bldz. 42 afb. Prijs R.M.2.10.

Een lezenswaardig boekje, bewerkt naar een voordracht, waarin nu eens niet de techniek op den voorgrond staat, maar veeleer biologische beschouwingen, toegelicht door uitstekende en sprekende afbeeldingen. Daar is veel waars in wat hij zegt, en wat zeker ook wel eens terdege gehoord moet worden door velen, die over